

Глас

НАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКОГ ПОКРЕТА У БОСАНСКОЈ КРАЈИНИ

Год. II

2 августа 1944

Број 18

Од прве илињске пушке до босанско-херцеговачког парламента

Кроз раздобље од пуне три године, од прве илињске пушке па до данашњег, четвртог ратног Илињдана, народ наше Крајине прешао је трновит и напоран пут, пун жртава у крви, животу и имовини. Али, идући тим славним путем, на који га је позвала Комунистичка партија, наш се народ на властитом искуству увјерио, да је то био и остаје једини пут који га сигурно води у слободу и сретан живот. Плодови које смо у досадашњој борби већ постигли, улијевају нашем народу нову снагу, дају још јачи размах његовим слободарским и стваралачким крилима. Они дјелују као нови моћни позив на докрајчење овог великог дјела — дјела ослобођења наше земље и изградње наше нове домовине.

Илињдана 1941, подигао се, и код нас на Крајини, српски народ први. Четвртог ратног Илињдана, српски народ не води борбу сам, у заједничку борбу за заједничку слободу и сретан живот загазио је и добар дио Муслимана, и њој почињу да прилазе и Хрвати. Првог устанничког Илиња, витлале су Крајином виле и рогуље у рукама голоруког народа, чула се тек покоја ископана и претета пушка. Данас, на четврти Илињдан борбе, на славну трогодишњицу крајишке буне, у Крајини постоји многобројна, чврсто организована, политички свјесна и дисциплинована војска која се, заједно са јединицама наше војске из осталих дијелова домовине, борила, и данас бори, не само на тлу Крајине, него широм читаве Југославије. Првог Илињдана тек су ницале, споро и несигурно, прве клице истинске народне власти, народно-ослободилачки одбори, који су у то прво вријеме били само помоћни органи наше војске, углавном органи за њено снабдијевање. Данас, четвртог Илињдана, на цијелој Крајини постоји широка мрежа народно-ослободилачких одбора, од сеоског до обласног, постоје одбори као органи државне власти, као носиоци државности федералне Босне и Херцеговине у демократској и федеративној Југославији, чији су темељи већ ударени и коју данас, још у току љутих битака наше војске, изграђују сви наши народи као своју нову, сретну отаџбину. Илињдана 1941, наш је народ понио у борбу тешки терет разноврсног наслијеђа старе владавине и, као такав, он није могао имати пре-

чишћених политичких видика, он још није ни слутио каква огромна снага лежи у њему, он није био навикнут на заједнички, организован и дисциплинован рад.

А Илињдана 1944, ми можемо рећи да је огромна већина народа на Крајини, који је узео учешћа у борби, учинила свој први, најтежи и грандиозни корак на путу ка нашој новој будућности. Данас сеоске жене, дојучер не видећи даље од свога огњишта, узимају задивљујућег учешћа у овој борби кроз своју организацију, кроз органе државне власти, и нико од нас не сумња да ће и оне ускоро, са још већом масовношћу и полетом, развијати своју дјелатност и кроз политичке органе Народне-ослободилачког покрета, кроз организације Народне-ослободилачког фронта на Крајини. Данас читаве омладинске бригаде, добро организоване и чврсто дисциплиноване, крстаре житним пољима широм Крајине и жању жито побједе, чак и ноћу, пред лицем непријатеља, не питајући које ће село и која бригада јести хљеб од тога жита. Прије три године првих недјеља и мјесеци послје Илињдана 1941, док су се код нас организовале прве наше војне јединице, швапске хорде јуришале су на читавој ширини западних совјетских граница пут Москве, Лењинграда и Ростова. Хитлер се тада заносио надом да ће усамити Совјетски Савез у борби. А данас — док је онај први Илињдан био дан рогуљашког лома — четврти ратни Илињдан освиће у величанственој грмљавини топова, тенкова и авиона трију чврсто удружених великих Савезника који се у јуришу приближују највећем гнијезду злочина — границама хитлеровске Њемачке. Готово читав Совјетски Савез данас је слободан, све главне Хитлерове одбранбене тврђаве према Њемачкој прснуле су под ударцима Црвене армије, која је у новој својој офанзиви далеко наткрилила све своје додадање успјехе. Топови маршала Рокосовског, хероја Совјетског Савеза, туку данас хитлеровске псе у Варшави, и ускоро ће Црвена армија предати пољском народу његов главни град. Англо-америчке армије, искрцавши се у Француској, развијају све жешћу офанзиву и спремне су да са западне стране задају нове јаке ударце хитлеровској Њемачкој. Армије наших западних Савезника туку данас швапске гадове у сје-

„Илињдан 1941 био је дан подизања српског народа под најтежим условима. А овај четврти Илињдан, освићући у јасним и сигурним условима скоре побједе, треба да буде за сваког родољубивог Хрвата, Муслимана и Србина Крајине дан уједињавања у један јединствени фронт, поклич за улагање свих напора у борбу за ослобођење и изградњу наше домовине.“

верној Италији, оне их сјурују у падску низину. Хитлер, сви његови сателити у Европи и код нас, пиште данас као гуја у процијепу. Године 1941, већ првих недјеља и мјесеци нашег устанка, избјегли издајници покушавали су жилаво и упорно да се пред иностранством, пред владама наших великих Савезника, претставе као борци за општу ствар слободе, они су се преко Драже и његових банди упињали из петних жила да отровом својих лажи скрену наш народ са правог пута, желећи му поновно засјести за врат. Данас на овај Илињдан побједе, очигледно је да су ти издајници доживјели политички слом. Они данас претстављају још само жандармеријску руљу по швапским гарнизонима у земљи, а у читавом свијету изазивају само презир. Данас, на Илињдан скоре слободе, за наше велике Савезнике, за све слободарске уједињене народе свијета, као једина снага која се у нашој земљи бори за заједничку ствар слободе, постоји само наша Народне-ослободилачка војска, само наш Народне-ослободилачки покрет и његови органи. Данас нашу војску и покрет признаје и новообразована влада др. Шубашића у Лондону. Првог Илињдана и дуго времена у току овог рата, наша се војска снабдијевала из сељачке торбе, из средстава нашег народа, — данас, четвртог Илињдана, нашим јуначким борцима доносе оружје, муницију, ратну спрему и храну савезнички авиони и бродови, олакшавајући на тај начин терет нашем народу. Из дана у дан, та ће помоћ бивати све већа.

Велике су ово и драгоцјене побједе. И никада до сада, као баш пред конач ове борбе, нису оштријим блијеском сијевнула слова која, видовито и јасно, скупом крви својих синова написа Комунистичка партија на барјак слободе који је првог Илиња био развијен на Крајини: Само народним устанком, само братством наших народа, само јединством свих патриота, само пожртвовањем, упорношћу, организованшћу, дисциплином, само у заједници са Совјетским Савезом и западним Савезницима — стргнућемо окупаторску мору са својих груди и дихнућемо слободним, новим животом!

Само тим путем ми смо могли да дођемо до данашњих свијетлих видика. Само идући тим путем, ми смо спри-

јечили да наша Крајина постане пусто гробље, и српско и муслиманско и хрватско. Само идући тим путем, ми Крајишници могли смо да будемо и видни учесници и непосредни живи свједоци у остварењу до сада највеће политичке побједи народа Босне и Херцеговине. Побједоносно, између два жалосна споменика братоубилачког клања, између спепелених Клијеваца и Каменграда, у Санском Мосту, најбољи Срби, Муслимани и Хрвати Босне и Херцеговине недавно су ударили, на досадашњим тековинама борбе, темеље босанско-херцеговачке државности, темеље федералне јединице Босне и Херцеговине у демократској федеративној Југославији. То је на тужном споменику Клијеваца и Каменграда, на стотинама таквих жалосних споменика широм Босне и Херцеговине, који припадају мртој историји, подигнут радосни споменик којему припада жива историја! Народи Босне и Херцеговине, уз сагласност свих пет народа Југославије, одлучили су тако о својој судбини и они ће је сами себи ковати. У Југославији која се рађа, рађа се и Босна и Херцеговина која никад више неће бити попрште подмуклих сплетака, отворених свађа и крвавих обрачуна између великосрпских и великохрватских шовиниста, све по кожи народној, него срчка братства свих наших народа, срчка у којој ће се огледати не само једнодушност Срба, Хрвата и Муслимана Босне и Херцеговине, него и једнодушност српског и хрватског народа у читавој Југославији. У таквој новој држави не може и неће бити никакве разлике у положају између Србина из федералне Босне и Херцеговине и Србина из федералне Србије. Хрват из федералне Босне и Херцеговине не може и неће бити у друкчијем положају него Хрват у федералној Хрватској. У новој Југославији неће више бити великосрпских ни великохрватских политичких пијата на којима би муслиманске шићарције уцењивачки трговале суд-

бином босанско-херцеговачких Муслимана: и за Муслимане, федерална Босна и Херцеговина радосна је и једина лука спаса.

Наше босанско-херцеговачко вијеће прогласило се на II Засједању највишим законодавним и извршним претставничким тијелом федералне Босне и Херцеговине. Та њихова одлука, један од темеља сутрашњег устава Босне и Херцеговине, није неко чудовишно недоношче рођено у натезањима разних политичких шпекуланата за зеленим столом, него плод наше крви, плод одњегован под благотворним зрацима ове борбе. То није парче папира. Да наши народи нису хтјели комад крпе, него чврсту гаранцију сретног живота, зар о том најбоље не свједочи баш то

да су спојили законодавну и извршну власт у једну нераздвојну цјелину. Наш нови парламенат неће само, у име народа и у истинском народном интересу, доносити законе, него ће, исто тако, у име и у интересу народа, будно бдити над њиховим провођењем у животу. Узевши тако своју судбину у своје руке, Босна и Херцеговина неће више бити у колонијалном положају, без насушног хљеба, код толико хљеба, без школа и учитеља, без лијечника и болница, без саобраћајних средстава. Под стваралачком руком народа и његове државне власти, и наша Босна и Херцеговина доживјеће сутра невиђену обнову као награду за све њене велике патње и жртве. У таквој Босни и Херцеговини — разумије се само по себи — очекује и нашу

Крајину, толико злосрећну у прошлости, а толико окрвављену и славну данас, невиђена сретна будућност.

Данас су све ствари изведене на чистац. Ипак, ни код нас на Крајини, нису још напрегнуте све народне снаге до оног обима којег захтијевају данашње, посљедње битке. Постоји још један знатан број Муслимана Крајине који не узима учешћа или се није довољно активизирао у овој борби, под утицајем разних муслиманских шићарција кова којекких Хилмија Бешлагиха, Хакија Хаџића и Адем-ага Мешића. Данас, на прагу побједи, ти Муслимани не могу и не смију спуштених руку гледати како се од стране српских и муслиманских бораца за слободу чине толики напори и дају толике жртве. Под утицајем усташких зликоваца и осталих назаднака, који свим силама коче прилазак Хрвата народно-ослободилачкој борби, Хрвати Крајине ни изда-лека нису још узели довољно учешћа у овој борби у којој — као што је то схватио хрватски народ у Хрватској — лежи једини спас и читавом хрватском народу. Хрвати Крајине увидјеће да ни за њих не постоји други пут, него онај којим је већ кренула огромна већина хрватског народа у Хрватској.

Рада Врањешевић

Још једна свијетла жртва у низу најбољих синова и кћери наше напаћене домовине пала је у бјесомучном нападу хитлеровских злочинаца на Дрвар. Погођена непријатељским метком, пала је на улицама Дрвара Рада Врањешевић, члан Обласног комитета КПЈ за Бос. Крајину, дајући за слободу посљедње што је имала — свој живот.

Годинама прије рата била је борац. У редовима своје Партије она се учила неустрасивости и љубави према народу. У данима најдирње реакције, када су издајници наше земље кундаком и затворима угушили глас народа који је тражио слободу и бољи живот, када се на сци наших обесправљених народа спремао најцрња издаја и страдања наше земље, — Рада је била у редовима оних који су храбро дизали глас и показивали пут којим треба да се иде. Кроз ледену београдску главњачу, гдје су остављали здравље, младост и животе они који су волили свој народ и борили се за њега, прошла је и другарица Рада. На протесним демонстрацијама, предзнацима херојске ослободилачке борбе наших народа, са хиљадама најбољих и најхрабријих, налазила се и Рада.

Црни дани окупације, затвори, концентрациони логори, масовна убијања и клања затичу Раду спет међу првима, храбру, одлучну, спремну на жртве и на борбу. Повезана свим својим мислима и срцем за судбину свога народа, за борбу која је отпочела — долази међу првима у редове устаника. Љубав према народу и слободи створила је од Раде прекаљеног борца. Познаје Крајина Раду, ведру, смјелу и одлучну, познаје је из првих дана устанка, када је по крајишким селима окупљала и организовала народ, позна је из дана када је заједно са народом у крвавим непријатељским офанзивама подносила сурове тешкоће рата, позна је из дана својих највећих успјеха и побједа. Крајишке жене чуле су звонки Радин глас кад их је позивала у борбу за слободу. Антифашистички фронт жена у Бос. Крајини под руководством Радиним исковао је у својим редовима стотине жена, које заједно са својим народом кују сретну будућност својој напаћеној земљи. Рада је једна од оних на чијем се примјеру васпитавала нова крајишка жена, ковач нове судбине своје и својих народа.

За дјело слободе, за радоснији живот, да никада више не буде ропства и патње, да се никада више не пале куће и кољу дјеца — дала је Рада свој живот.

Радо, приближује се дан слободе за коју си се храбро борила и за коју си дала свој живот. У Крајини коју си толико волила слави се четврто ратно Илиње. Дозрело је жито, дозријева слобода. Далеко иза плавичастих крајишких брда, на вратима окупаторске јазбине налази се Црвена армија. У очима људи, жена и дјеце, које си толико пута гледала уплашене и тужне, већ сија радост побједи. Дјело коме си посветила сав свој живот, величанствено и велико, остварује се. Стварају га хиљаде нашег народа, чврсто организованог и збратимљеног. Знамо да би ови дани били најрадоснији у твом животу.

Тебе нема међу нама, али је остала успомена на тебе, остао је твој примјер, којим данас крећу нове жене на путу коначног ослобођења наше домовине. Комунистичка партија изгубила је у теби још једног старог прекаљеног борца од многих који су у темеље слободе наших народа и његове боље будућности положили своје животе. Својим примјером ти си још једном показала како се комунисти боре и умиру за народну слободу.

Нека је слава јуначкој Крајишкињи, другарици Ради Врањешевић!

ПРЕД ОБЛАСНУ СКУПШТИНУ НАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКОГ ФРОНТА БОСАНСКЕ КРАЈИНЕ

На свом II Засједању ЗАВНОБИХ се из општеполитичког претставништва народа Босне и Херцеговине претворио у државно тијело, у народни парламент. Тиме су народно-ослободилачки одбори постали органи наше државе. Сама чињеница да је ЗАВНОБИХ постао највиша законодавна и извршна власт показује да одлуке које је донио неће остати на папиру. Народ који их је изгласао преко својих претставника на II Засједању биће она непобједива снага која ће их оживотворити. Остварење, дакле, одлука II Засједања задатак је читавог народа, који се може извршити само преко уједињавања свих снага у јединствену политичку организацију која ће бити чувар и остваритељ наше државности. Земаљска скупштина НОФ-а, одржана одмах после засједања, и избор Извршног одбора, ударили су темељ таквој свенародној политичкој организацији. Њен је задатак усмјеравање свих снага у једном правцу: истјеривање окупатора и изградња наше земље.

Ослободилачки фронта повезаће све организације које постоје и учествују у борби. Поред Комунистичке партије и присталица ХСС-а, у нашим редовима налазе се и људи који не припадају политичким партијама, али су уложили све своје снаге у борбу. Они су припадници народно-ослободилачког покрета и искрени родољуби, вежући своју судбину са судбином читавог народа. Уједињени савез антифашистичке омладине и Антифашистички фронт жена израсти су у току борбе у масовне организације које су сву своју љубав и рад посветили народно-ослободилачкој борби.

Повезивањем ових организација и ванстраначких људи у јединствену целину, са јединственим програмом и организованим одборима, од земаљског до сеоских, добијају заједнички напори

Илићдан 1941 био је дан подизања српског народа под најтежим условима. А овај четврти Илићдан, освићући у јасним и сигурним условима скоре побједи, треба да буде за сваког родољубивог Хрвата, Муслимана и Србина Крајине дан уједињавања у један јединствени фронт, поклич за улагање свих напора у борбу за ослобођење и изградњу наше нове домовине. Данас, пред јасним лицем побједи нашег ослободилачког покрета, не може и не смије више ни код једнога честитог и родољубивог сина Крајине бити ни збуњености, ни престрављености, ни сумњичавости, ни малодушја, ни колебљивости!

Хрвати, Муслимани и Срби Крајине! Напред у посљедње битке!

Да живи четврти Илићдан, гласник скоре слободе, благостања, равноправности и среће Срба, Хрвата и Муслимана Крајине!

свих тих снага политички облик и још већу чврстину. Комунисти, ХСС-овци, ванстраначки родољуби, омладина и жене — чврсти родољубиви фронт, здружен једном политичком мишљу и програмом, омогућиће још тјешње везање свих наших снага без обзира на политичку, вјерску и националну припадност. Све те снаге окупљене у Ослободилачкој fronti показују њен заиста свенародни карактер. Удружујући се на програму ослобођења и изградње наше земље, окупљајући у своје редове све што је родољубиво и што се није огријешило о нашу свету борбу, још чвршће ће се остварити братство наших народа и њихова међусобна повезаност како на дјелу ослобођења земље, тако и у стварању и изградњи заједничке домовине.

Програм Народне ослободилачке фронт — широк, прихватљив за сваког родољуба, показује да у њему нема мјеста само за слуге окупатора и непријатеље наше борбе.

Догађаји у свијету — побједоносно наступање Савезника, признање нашег покрета као јединог претставника наших народа, оличеног у споразуму Тито—Шубашић, свака одлука II Засједања — све су то убојна оружја у рукама нашег Ослободилачког фронт у борби за ослобођење наших народа за коначан обрачуна са свима онима који било под којим паролама настоје спријечити процес коначног слома окупатора и свих његових помагача.

Несумњиво је да се у ове три године борбе огромна већина народа ослобођене територије, нарочито српске масе, у потпуности активизирала у борби против окупатора и издајника нашег народа. Али је чињеница да још увијек постоје крајевни гдје је приступање народно-ослободилачком покрету остварено тек дјелимично. То се може рећи за један дио муслиманског живља, а још више за хрватске народне масе које још нису схватиле да се кроз народно-ослободилачку борбу ударају темељи и њихове боље будућности. Треба имати на уму и утицај четничких елемената на један дио српских маса, нарочито у крајевима које још не контролишу наше војне јединице. Ту политичку заосталост и неуконост маса, коју данас користи окупатор, разбиће Ослободилачки фронт широким политичким дјеловањем и окупљањем народа око свога програма. Тако ће Народне ослободилачки фронт постати политичка школа за широке народне масе.

Пред нама је наша ратом измучена и опустошена земља. Још су свјежи трагови наше прошлости која свједочи о томе да је Босна и Херцеговина била социјално-економски и културно-политички најзаосталија у старој Југославији. Највећу помоћ у побољшању економског, здравственог и културног живота народа пружиће Ослободилачки фронт, који ће организујући и поли-

тички издижући масе, везати их за те акције наше народне власти.

Но, рат још није завршен. Још је потребно окупљати снаге за коначан обрачуна. Наша војска је и данас главна брига и главна гаранција наше побједи. Њу треба ојачати новим снагама, помоћи свесрдно да изврши задатке који пред њом стоје. Наша војска осјетиће свенародну бригу и љубав приливом нових бораца у своје редове. Народне ослободилачки фронт биће организатор нових бораца за Народне ослободилачку војску и свеколике помоћи онима који са пушком у руци чувају тековине народне борбе.

Као што се види, народно-ослободилачка власт имаће у Народне ослободилачком фронту помагача и савјетника, што значи да ће народ преко своје јединствене политичке организације имати непосредни утицај на вођење државне политике. Тако ће народ, још чвршће повезан са својом народном влашћу, још потпуније судјеловати у рјешавању свих питања која се тичу народног живота. Та непосредна повезаност са народном влашћу подиће демократску свијест нашег народа на један виши степен и научити сваког члана народно-ослободилачког покрета да је он заједно са читавим народом чувар и градитељ свога живота и судбине.

Народне ослободилачки фронт, искован у борби, претстављаће моћну снагу, оружје наших народа којим ће они очувати и развити тековине своје трогодишње борбе. Избори Народне ослободилачког фронт треба да заталасају све што је родољубиво у Крајини, да ти избори буду снажна манифестација слоге и јединства, да избором одбора од највиших до најнижих које ће вршити народ — Ослободилачки фронт постане стварни ујединитељ свега што је родољубиво и демократско у Босанској Крајини.

Глас Народне ослободилачког фронт биће борбени позив за коначан обрачуна из кога не смије изостати ни један поштен човек наше Крајине. Тај глас биће одговор свим непријатељима и политичким шпекулантима, који се надају да ће на неслози и раздору успјети да врате старо стање које су народи Бос. Крајине заувјек одбацили.

Југославенска бригада у Совјетском Савезу пред одлазак на фронт

«Краснаја Звезда», орган Црвене армије, јавља да ће Прва југославенска бригада у Совјетском Савезу ускоро поћи на фронт у југозападном правцу према Југославији. Бригада је недавно положила заклетву на свечаности којој су присуствовали совјетски, британски и чехословачки официри, као и шеф војне мисије НОВЈ у Совјетском Савезу, генерал-лајтнант Терзић. Обред су вршили православни и католички свештеници, као и муслимански хоџа.

Посљедња ратна жетва — жетва побједе

Већ увелико је настала жетва у Крајини, посљедња ратна жетва. Многобројне омладинске радне бригаде расуле су се широм Крајине, па ударнички, и дан и ноћ, дижу жита с поља и грабе га често испред самих непријатељских упоришта. Сваком омладинцу, сваком одборнику и војнику који стражари у засједи испред жетелаца, јасно је данас, да је добро и на вријеме обављена жетва, једна велика и важна побједа нашег народа и његовог ослободилачког покрета над непријатељима наше слободе.

У нашим селима, захваљујући дјеловању народно-ослободилачког покрета, влада данас сасвим друкчије, ново и здраво, радно расположење. Нема више оних старих времена, кад је свако радио онако како је сам најбоље знао и умιο, кад се свако ослањао само на своје могућности и своје везе и кад се често дешавало да је један сељак већ давно обрадио своје њиве, док његов први комшија није још ни убрадио. Наши су људи данас престали да воде рачуна само осеби и својим њивама, село данас све више постаје једна здрава и међусобно повезана радна заједница. Печија запуштена и необрађена њива данас је срамота за читаво село у коме се налази.

Захваљујући бризи и раду народно-ослободилачке власти и других народно-ослободилачких организација, сва радна снага села, и људска и стојна, мобилише се за то, да се жетва обави на вријеме и у потпуности. Колико је још раније, уза сјетву, имао успјеха тај организован рад народно-ослободилачких власти, види се само из примјера Козаре у којој су читава села, враћајући се из логора, пала на пушта и угашена огњишта, а била су то све сама

дјеца и жене без и једног зрна жита да посију, али је, бригом народно-ослободилачких одбора, добављена радна снага и сјеме из других села и срезова, и земља је највећим дијелом обрађена, па данас и та пострадала сиротиња очекује богату жетву.

— Да није било бриге и заузимања народних власти, данас би све те породице кренуле у просјак — паметно је рекао један сељак с Козаре у разговору о породицама које су се враћале из логора.

Закључак тога сељака у потпуности је истинит. Да није било организованог рада и узајамне помоћи коју су спроводили народно-ослободилачки одбори, данас би велики број сиромашних сељака, а тако исто и оних који су попаљени и опљачкани, заиста кренуо у просјак. То би се поготову десило ратној сирочади и инвалидима.

Није згорег сјетити се овом приликом ратних година деветстоседамнаесте и осамнаесте, кад су наша села била преплављена просјацима, незбринутим дјецом и скитницама, кад је глад била на свачијем прагу и кад су крађе и разбојништва били на дневном реду. Данас, кад се по нашој земљи води један далеко тежи и пустошнији рат, нема тих немилых појава, захваљујући баш пожртвованом раду наших народних власти.

Брига наше власти за народ састоји се, између осталог, и у томе да сваком грађанину наше земље осигура хљеб, а то се јасно види из њеног настојања око организације наше сјетве и жетве.

Како смо организовано обавили сјетву, тако исто треба организовано и на вријеме да завршимо и жетву. Сјетва је била наша велика побједа, а то, у још већој мјери, мора да буде и наша

жетва. И за жетву треба мобилисати све народне снаге и спровести је с једном ударничком брзином.

У табору непријатеља већ почиње да хара глад. На неослобођеној територији цијене страховито скачу, цвјета шверц и спекулација животним намирницама, градска сиротиња и чиновништво већ одавна гладује, док на другој страни окупатор, изгубивши ове године украјинску пшеницу, грчевито хоће да, уз помоћ домаћих Бранковића, опљачка, колико год више може, нашег жита, наше крви и зноја, за исхрану своје поробљивачке армије.

Тој плачкашкој работи ми морамо одлучно стати на пут, одлучно и чврсто као и увијек досада, а то ћемо учинити на тај начин, ако што брже и потпуније завршимо рад на жетви и вршидби, ако што више нашег жита отмемо од окупаторских грабљиваца.

Овогодишња ратна жетва јесте жетва побједе, посљедња ратна жетва, а она мора да буде изведена тако како то доликује побједничком народу и побједничком покрету. Наш побједнички пут мора се огледати и на нашој овогодишњој жетви, и она такођер мора бити један од удараца по окупатору и поробљивачу који је већ догурао до руба провалије, до руба своје неминовне и коначне пропасти.

ЦРВЕНИ КРСТ У ЈУГОСЛАВИЈИ

По читавој нашој земљи оснивају се одбори Црвеног крста Југославије. 18 јуна с. г. одржана је обласна скупштина Црвеног крста у Словенији, који је саставни дио Црвеног крста Југославије. Тако исто одбори Црвеног крста оснивају се по цијелој територији Санџака, као и у другим нашим покрајинама.

БРАНКО ТОПИЋ:

СЈЕЋАШ ЛИ СЕ?

(Успомена на први Илињдан)

Освиће данас четврти ратни Илињдан, настаје четврта година од оног дана, кад смо ископали прве сакривене пушке, пограбили рогуље, сикире, и што је ко прије стигао, и разјарени осветом сручили се као поплава на прве градове и крваве усташке логе. Настаје четврта година од оног првог упаљеног и задимљеног побуњеничког Илињдана.

Друже команданте, ти који данас командујеш корпусом, дивизијом или можда неком прослављеном ударном бригадом, сјећаш ли се оног првога, гласног и пламењог илињског јутра, када су побуњене масе, прашећи друмовима и кршећи плотове, у дивљем бијесу сртале често на задимљене митраљеске цијеви, а често опет бјежале од првог метка? Сјећаш ли се како си командовао само групицом најсвјеснијих људи, док су се остале масе, слутећи да ви

знате нешто више и боље од њих, збијале око вас као узбуњене пчеле око своје матице? Данас те, јучер неорганизоване масе, стоје чврсто у твојим рукама, ти их гледаш као уређену и сигурну народну војску у чијем си стварању и сам учествовао, ти си данас, на четврти ратни Илињдан, пун поноса и самоувјерености. И ми сви поносни смо заједно с тобом, и у нашим срцима нема малодушности. Ми већ пред собом видимо побједу и радујемо се скорој слободи.

Команданте дивизиона, ти си за данашњу прославу припремио и још једном очистио своје хаубице и брдске топове. И данас, док с љубављу прелазиш очима преко својих тешких оруђа, сјећаш ли се, како си онога првог Илињдана думбарао из старе црквене прангије, набијене артијом и циглом, и како си, палећи «чикове» заробљена динамита, страшио усташе као да тобож имаш артиљерију? Ето, испунио ти се жељени сан. И сјутра, кад поћеш у акцију, ми ћемо и опет, већ богзна који пут, истрчавати пред твоје топове

радујући се као дјеца. Ниси негда можда ни слутно каква сила лежи у томе народу који ти је дао ту херојску војску која је добавила топове отимајући их у крвавим биткама.

Друже мајсторе, заустави јутрос машину у својој војној радионици, данас је празник, па је ред да се поразговоримо и сјетимо првог ратног Илињдана. Сјећаш ли се како си упочетку ковао копља и исправљао рогуље и како си сјекао водоводне цијеви и правео прве бомбе које се пале на корду? Сјећаш ли се првог «топа» који ти је експлодирао у онога бензинског бурета, напуњена динамитом, које смо низбрдо отиснули на усташке ровове? Ти се сјећаш свега и срећно се смијешеш, јер данас твоја велика радионица поправља топове, бацаче, митраљезе и пушке и демонтира неексплодирани шванске бомбе.

Друже претсједниче општинског одбора, сјећаш ли се како ти је бела очи она несрећност од првог дана и како си мрштио лице гледајући људе из твог села како се збуњено врте тражећи прави пут? Још онда си помислио: »Па

Све снажнији јуриш Савезника на хитлеровску Њемачку

На Техеранској конференцији, крајем прошле године, донесена је смртна пресуда над хитлеровском Њемачком и њеним сателитима. Данас се та пресуда извршава. Искрцавањем англо-америчких армија у Француској, њиховом појачаном активношћу у Италији и офанзивом Црвене армије од 23 јуна, отпочео је јуриш наших великих Савезника на хитлеровску Њемачку са истока, запада и југа. Нико данас, па ни најистакнутији Хитлерови генерали — као што то показује недавна њихова побуна против Хитлера — не сумња да је слом хитлеровске тираније у Европи данас питање недеља и мјесеци.

На источној страни тога великог обруча који све више обухвата Њемачку, одиграли су се, и непрекидно се даље одвијају, догађаји који су својом брзином и снагом надмашили сва очекивања чак и највећих војних стручњака свијета. Најблиставије ратне операције што их је забиљежила историја падају данас у засјенак пред подвизима Црвене армије. Она се креће према границама Њемачке брзином која премањује брзину кретања хитлеровских армија у Пољској 1939 године — за 20 километара дневно. О томе довољно свједочи чињеница да је Црвена армија за нешто више од мјесец дана преваљала пут од Витебска до Брестлитовска, који износи 600 км. Оно што даље карактеризује данашњу офанзиву Црвене армије јест ширина фронта њеног напредовања који се, у садашњем часу, протеже од Финског Залива до Карпата. Црвена армија врши напредовање дуж читавог тога фронта. То нам најљепше показује 27 јули, дан досада највећих побједа Црвене армије, када су московски топови испалили пет пута по 20

плотуна из 224 топа у почит ослобођења Лавова, Станиславова, Двинска, Рјежице, Шауљаја и Бјалистока, који су градови претстављали главна Хитлерова обранбена утврђења према Њемачкој. Али оно што највише задивљује у овој невиђеној офанзиви, јест муњевито и незауостављиво забијање клинова дубоко у њемачки фронт те опкољавање и уништавање читавих хитлеровских дивизија. Ову нам карактеристику офанзиве Црвене армије најбоље освјетљава стреловити продор маршала Рокосовског према Варшави чије ослобођење претстоји; ту карактеристику освјетљавају нам, последице опкољених и уништених хитлерових дивизија код Бродија, непрестана даљња опкољавања и уништавања њемачких трупа, као што, на примјер, показује смрт 8.000 хитлероваца код Лавова и 12.000 код Брестлитовска. Под оваквим ударцима, гњили морал хитлеровске војске почео је да показује своје лице. Први пут у току овога рата, хитлеровски војници почели су да се предају у већем броју. Црвена армија данас је пред границама Источне Пруске и дубоко у Пољској. Хитлеровску Њемачку захватила је паника. Офанзива Црвене армије развија се несмањеном жестином. Очито је да се она креће у два велика стратешка правца који воде у Берлин. Нико данас не може предвиди какви ће бити даљњи ударци ове армије која се овјенчала славом најмоћније армије свијета.

Војске наших западних Савезника чврсто су стале на тло Француске, узевши данас читаво Шербурско полуострво. Искрцавањем Савезника у Француској разбијене су пред читавим свијетом хитлеровске приче о непробој-

ности такозваног атланског бедема. Али то је тек почетак оних удараца који претстоје са западне стране по Њемачкој. Након станке, савезничке армије отпочеле су са Шербурског полуострва своју офанзиву која је у току и у којој хитлеровске банде трпе значајне губитке у људству и материјалу. Упоредо са тим операцијама на фронту, Савезници су у последње вријеме појачали бомбардовање Њемачке и њених војних објеката у Европи, нарочито рафинерија нафте и фабрика синтетичног бензина. Заузећем Пизе и избијањем пред Фиренцу, савезничке армије у Италији потискују хитлеровске хорде у равницу око ријеке Пад гдје ће се одиграти одлучујуће битке за изгон швапских банди из Италије.

Дани које проживљавамо последњи су часови хитлеровске звијери која се, сва искасапљена, повлачи у своју јазбину. У истој јазбини из које је сијала смрт по читавој Европи, наћи ће она у скоро вријеме своју властиту смрт. Да у овом величанственом јуришу Уједињених народа на челу са Совјетским Савезом, Великом Британијом и Сједињеним Државама Америке видну улогу игра и наша јуначка војска, која је у техранским плановима такођер узета у рачун као врло важан фактор, о томе најбоље свједоче њене операције и подвизи широм читаве наше домовине. Наша моћна народна армија под водством маршала Тита, спремна је да у даљњим, све бржим операцијама наших великих Савезника, изврши свој удио у уништењу хитлеровске Њемачке. Дан потпуног пораза швапског окупатора и његових помагача у нашој земљи, дан обнове наше домовине није више далеко!

ово овако не иде!« Данас ти више нијеси онако намрштен и брижан. Твоја општина је права породица. У њој је свакоме дат његов заслужен комад хљеба, у њој стотине омладинки крећу заједнички на ударнички рад за своју војску, у њој нема њиве зарасле у коров. Ти се данас чисто чудиш како ли се преобрази овај народ, и твоја вјера у њ чвршћа је него икада досад.

Омладинче, сјећаш ли се, како си у чуду гледао све оно што се започело на први Илићдан и како си жељно очекивао неког да те упути и објасни ти, шта му све то значи и куд је све то кренуло? Сјећаш ли се, како су те старији попријско гледали, ако си кренуо с њима у борбу и гуњали, како дјеца не треба да се мијешају у озбиљне ствари? Данас ти поносито маршираш у својој чети или жањеш поља са својом омладинском бригадом, а добро знадеш зашто капље твој зној и зашто се пролијева твоја млада крв.

Жено, сељанко, бугарила си и плакала око првог Илићдана, кад су ти муж и син кретали у борбу, и желила

си, можда, да то некако буде без њих и мимо њих. Ниси се, можда, ни усудила упитати куда то они одоше и шта му све то скупа значи. Данас си ти одборница и сарадник у побједи, војска твоја гледа на те и на твоју помоћ, а ти отворено и ведро, као сваки слободан човјек, разговараш о нашој борби и о нашој младој држави и с поносом причаш о свом сину борцу и мужу јунаку.

Хеј, вас двојица комшија, Мујо и Јоване, сјећате ли се, болан, како сте првог Илића били један од другог осуђени, један на другог мрко погледали, сјећате ли се, како сте један другог кривили за све оно зло и покор? Све то данас сте заборавили док марширате један уз другог у истом батаљону и дијелите заједнички и славу и невоље народног борца. Видјесте ли, да нам нема друге, него или смрт и уништење или заједнички пограбити оружје и очистити своју рођену кућу!

Па најзад и ти, мали мој пиониру, будући градитељу новог живота, сјећаш ли се, како си првих илићских

ноћи дрхтурио сакривен у кукурузу или негдје у шуми и плакао од језе пред неразумљивим страхотама. Данас ти слободно маршираш кроза село са својом пионирском четом, сијечеш по ноћи непријатељске телеграфске стубове и срећан си, кад са лончићем јагода или неким другим поклоном можеш понудити рањена борца.

Сјећате ли се сви ви, и млади и стари, првих почетака наше славе и наших побједа, првих бура у којима се стварао и челичио нови човјек? Сјетите се свега, јер то ће вас испунити новом снагом, вјером и поносом, бићете срећни што сте у свему томе учествовали и што сте синови овог славног и јуначког народа који се из крви и пепела успео до звијезда.

Ближи се побједа и слобода, а поплаљена, оплачкана и тешко рањена Домовина чека на ваше руке и на ваше искуство и знање, она чека, да је изградите друкчију и љепшу него што је некад била.

Илићдан, 1944

Из листа Унске групе НОВ

Ми смо се борили на Банији

Тек што смо одбили налет једне непријатељске колоне у правцу Бужима, тамо према Банији, угледасмо густе облаке дима. Познају другови мјеста гдје су стајале куће. Нема говора: фашистичке паликуће показују куда пролазе. Свима је јасно да је тамо банда. Скуп руководилаца, кратак договор и, одлука је пала: напријед у Банију! Мора се спријечити убијање и паљење нападеног народа Баније.

Један батаљон II Бригаде већ се креће низ брдо уз пјесму. Сви смо весели. »Испало је сјајно. Банијци бране нас на Скоковима, а ми ћемо њих на Банији. Ми у борби кујемо братство наших народа« — говорило се у групама бораца.

Ми нисмо јутрос ништа јели. То нас не задржава. Само напријед! Непријатељ се мора стигнути и зауставити. Ми не једемо цијели дан. Па шта? Само напријед! Напријед — то је наш циљ; напријед је наша жеља; напријед, јер се непријатељ мора спријечити у извршењу његових разбојничких намјера.

Слушта се мрак. Пред собом видимо само цесту, а у лијево, као страшне опомене свим колебљивцима, диже се пламен запаљених домова. Изгледа као да нам уморним гласом свака кућа својим пламеном прича.

— Другови, овуда су прошли фашисти. Пале ме већ пети пут.

Но гледајући у укучена шутљива лица и чврсто стиснуте зубе избјеглог народа, посматрајући нашу војску, добијем из сваког пламена као утјешни одговор:

— Ја ћу бити подигнута, и то много већа и љепша. Као што сада из мене избија пламен, дим и ужас — сутра ће се зрачити срећа, слобода и благодарење. Напријед другови, осветите ме!

Чвршће се стискају пушке. Слиједио цесту. Кроз мрак промичу сјене народа, који бјежи од нас. Не знају ко смо. Хтио бих узвикнути:

— Чуј ме, народе Баније, ево крајишких јунака! Ми смо се препородили. Ми смо муслиманске бригаде НОВ-е, које желе да вас бране. Дошли смо да бранимо Банију, док ваши борци на Скоковима бране нашу Крајину. Ми смо се освијестили. Ви сте наше комшије и наша браћа.

А народ, добри банијски народ! Посебан је доживљај провести с њима који часак. У запаљеним селима врло брзо нашло се преноћиште за све. Изјутра, за доручак млијеко! Нису заборавили чак ни духан!

Посматрам борце. Гледају и шуте. Жвачу крух или пуше. По некада климну главом и осмјехну се као за себе. Мисли су им сигурно негдје у Крајини. Тек по неки шапће другу:

— Ко се не би борио за овај народ!

Убрзо смо ступили у борбу. Чује се покоја пушка, па пушкомитраљез. Добро је. Главно је да смо ступили у контакт са непријатељем. Прва бригада му је пресјекла пут, а друга је иза леђа.

Непријатељ је до зуба наоружан. У његовим редовима налазе се бандити које ће стићи народна казна сада или послје је. Они то осјећају и бране се врло упорно. Али наша мржња према њима јача је и тврђа од њихових топова и бацача. Ми осјећамо да је наша борба најправеднија борба коју је икада један народ водио. Зато смо непобједиви.

Борба бјесни цијели дан. Путевима којима потискујемо банду, обојени су поганом разбојничком крвљу. А да није ни тога, види се куда су пролазили. У стравичном бјежању пред нашим неодољивим борцима, отежале су им, уплаћкане кокоши и бацали су их свуда.

Вријеме је ручку. Шкрипе кола, а на њима се удобно смјестио голем казан пун хране за наше борце. Дошао је из даљине неких 15 км. Затим колона дјевојака са посудама на главама.

— Другови, опростите, соли немамо,

Крајишки омладинци на дјелу

II КОЗАРСКА КОНФЕРЕНЦИЈА УСАОЈ - а

8 и 9 јула одржана је у Подграцима, под Козаром II окружна конференција Уједињеног савеза.

Из свих крајева Козаре, из бунтовног Кнежпоља и неослобођеног Лијевча, из Козарца и нејасне близине Приједора, Градишке и Дубице сакупило се на конференцију 400 делегата антифашистичке козарске омладине. То су били млади борци из одреда и бригаде, ударници из радних чета, омладинци ковачи, културни радници, учитељи и пионири — ђаци. Састали су се представници српске и муслиманске омладине да поразговоре о свом раду, о новим одговорним задаћама, које стоје пред омладинским покретом Козаре. Они су дуготрајним, бурним одобравањем поздравили свој први босанско-херцеговачки парламенат — ЗАВНО-БИХ, федералну Босну и Херцеговину и своју нову демократску, федеративну државу Југославију.

Непријатељ је неколико пута опкољавао Козару, бацајући у борбу десетке хиљада војника. Али Козару није могао уништити. Напротив, Козара му се тада још љубе светила. Козарска омладина, тада је, масовније него икада, одлазила на фронт. Данас се козарска омладина у I, II, V, XI и XII бригади широм земље бори за слободу своје отаџбине. Само борци V Крајишке бригаде, који су већим дијелом омладинци, изабацили су за годину дана из строја 2952 окупаторско-ушашко-четничка војника.

Омладински покрет Козаре постао је данас озбиљном снагом народно-ослободилачког покрета, десном руком нове народне власти. О томе говоре дјела козарске омладине...

Организација Уједињеног савеза, која данас на Козари броји више од 14 хиљада чланова, покренула је омладину у велике радове на провођењу сјетве, пребацавању хране за војску, окопа-

али гледале смо да добро спремимо — говориле су другарице.

Нама је довољно, кад видимо да оне доносе храну на сам положај. Можемо се борити и гладни, али ћемо их бранити.

Примијетио сам да је народ спочетка са зебњом очекивао, прве резултате борбе. Били су спремни и за бјежање. Али што се борба више развијала, сви су постајали веселији и раздраганији. Говорили су о појединим моментима борбе и хвалили наше бригаде. Био сам поносан слушајући их. Осјећао сам се сретан кад о нама Крајишницима не причају више као о непријатељу, него као о браћи. То је последица настојања НОП-а на зближењу и братској слози свих народа Југославије, то је успех наше славне војске — то је заслуга херојске Комунистичке партије Југославије, која нас је повела у борбу и научила нас волити свој народ.

вању кукуруза итд. Преко 600 метара жита пребациле су омладинске бригаде преко Сане за нашу војску. Често се носило по 25 кг хране на раменима на путу 40-50 км дугом, пребацујући се између непријатељских бункера. Та окопавању кукуруза у Кнежпољу радило је 1200 омладинаца, омладинки и жена III Дубичке омладинске бригаде. Тада је за један сат окопано 300 дунума.

Радне чете постају данас све више језгром рада у селу. С поносом прича ударница Драгиња Врсајко из села Раковице: »Поред омладине, у нашој чети ради и велик број жена«. Та чета искрчила је пред сјетву 500 дунума земље, закопала 350 и окопала 115 дунума кукуруза, пренијела 50 мет. жита за војску.

Радне јединице раде ударнички:

»Прољетос је наша бригада преносила жито за равњанске општине«, — продужава Драгиња Врсајко. »Ми смо се том приликом такмичили са селом које је веће од нашег и успјели смо да покренемо сву омладину, све жене и велики дио пионира. Глас: 115 изнијело је 20 метара кукуруза«.

Уједињени савез организовао је на Козари омладинске башче у којима се сади поврће за војску.

»Ми у Ломовитој«, каже омладинац Радић, »такођер смо организовали башчу. Било је предвиђено 12, а ми смо засијали 34 дунума земље.«

Конференција је јасно показала да омладина није заборавила ни на своје културно васпитање. У течајевима Уједињеног савеза научило је да пише и чита око 3000 омладинаца и омладинки. А данас, дојуче неписмени омладинци и омладинке, руководе многим школама које покреће народна власт.

Делегати су се завјетовали народу да ће уложити све своје снаге да се оствари потпуно јединство младих у борби за ослобођење и изградњу нове државе.

НЕЧУВЕНИ ЗЛОЧИНИ ШВАПСКИХ ПАСА У ДРВАРУ

У многама су их помагали четнички лешинари

Немоћан да спријечи ослободилачку борбу наших народа и све снажније ударце наше војске, окупатор је замислио крвави план да, бацајући падобранце и продорима из неколико праваца према Дрвару, уништи Врховни штаб наше војске. Вршећи тај очајнички покушај, који се као и сви досадашњи завршио без успјеха, непријатељ је због тога своје огорчење искалио на јуначком народу дрварске долине. Дрварски народ који је опалио прву ослободилачку пушку дао је и овај пут достојан одговор швапским силницима и њиховим плаћеницима.

Свако, кога су падобранци упитали, гдје се налази Тито, одговорио је, да не зна, иако је знао да ће послје таквог одговора бити убијен или премлаћен кундацима. Није се нашао ниједан дрварски човјек, жена или дијете да ма чим било помогну мрском непријатељу да изврши свој паклени план. Свој немоћни бијес и мржњу швабе су тада искалили на немоћним старцима, женама и дјецом. Ненаоружано становништво, људи жене и дјеца, на стотине њих, налазили су смрт по кућама, каналима, рововима и потоцима Дрвара. Преко педесет душа, међу којима је било и много рањених, спалили су фашисти у једној кући у граду. Вјешали су старе жене по кућама, убијали људе у строју, дјеци вадили очи, силовали дјевојке, па затим их убијали и голе остављали на раскршћима. Многи мртваци данима су остали непокопани. Крај мртве мајке цвилело је рањено дијете у потоку. Не могу се набројати сва звјерства која је непријатељ извршио. Они који нису поубијани, бачени су у логор и изложени мукама глади, мучењу и нечистоћи. Понеке дјевојке и млађе жене одводили су из логора и над њима вршили силовања. Многе су биле убијене отимајући се да их мрско швапско псето не обешчисти. Другарица Мара убила је сјекиром једног Нијемца који ју је хтио силовати, а затим побјегла из града. Фашистички зликовци опљачкали су све што су нашли, а четнички изроди који су као лешинари одмах стигли иза својих швапских господара, помагали су им. Четници су скидали ципеле и одијела са лешева поубијаних људи и плачкали из непопаљених кућа, ако је шта остало послје њемачке плачке. У том плачкању нарочито се истакао четник Славоко Боснић са својом дружином. Сва обличја села Нијемци су попалили. Усред града пуног крви и дима попаљених кућа изобличене фашистичке звијери јели су и пили, забављајући се и смијући се дјецом у логору која су тражила хљеба и ликовали гледајући како се питома дрварска долина претвара у згариште

Али јуначки дрварски људи и жене нису у тим тешким моментима кло-

ИЗ ДЕКЛАРАЦИЈЕ ЗЕМАЉСКОГ АНТИФАШИСТИЧКОГ ВИЈЕЋА НАРОДНОГ ОСЛОБОЂЕЊА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

о правима грађана Босне и Херцеговине

Изражавајући праведне тежње народа за човјечним животом у слободи и достојанству, народна демократска власт у Босни и Херцеговини, оличена у народно-ослободилачким одборима и Земаљском антифашистичком вијећу народног ослобођења Босне и Херцеговине, зајамчује:

Равноправност Срба, Муслимана и Хрвата Босне и Херцеговине, која је њихова заједничка и недјелива домовина;

Слободу вјероисповијести и савијести, као и равноправност свих вјероисповијести;

Слободу збора и договора, удруживања и штампе;

Личну и имовну сигурност грађана, као и слободу приватне иницијативе у привредном животу;

Равноправност жене са мушкарцем, како у политичком животу земље, тако и у свим областима друштвене дјелатности;

Изборно право у демократској Босни и Херцеговини бирачи ће вршити тајним гласањем на основу општег, једнаког и непосредног права гласа. Активно и пасивно изборно право има сваки грађанин и грађанка који су навршили 18 година живота, а нису тога права лишени на основу закона. Борци Народно-ослободилачке војске и партизанских одреда имају то право без обзира на године старости. Од начела непосредног и тајног гласања може се по одлуци Земаљског антифашистичког вијећа народног ослобођења Босне и Херцеговине отступити за вријеме народно-ослободилачког рата.

Сваком грађанину зајамчено је право жалбе на рјешење органа власти, као и право молбе и притужбе свим органима државне власти,

Нико не може бити суђен без претходног судског поступка.

Дужност је и част сваког за оружје способног грађанина Босне и Херцеговине да као војник Народно-ослободилачке војске или борац партизанских одреда учествује у ослободилачком рату.

Народно демократска власт обезбједиће путем законодавства свим трудбеницима града и села живот у складу са савременим схватањем социјалне правде и достојанством човјека.

Народна демократска власт подузеће све мјере да што прије ликвидира неписменост у Босни и Херцеговини, да плански изграђеном мрежом школа и културно-просвјетних установа унаприједи опште образовање народа и тиме омогући његово што бржи културни и економски развој.

Народна демократска власт поставиће највећу бригу чувању и подизању народног здравља.

Ради одбране демократског поретка, ради учвршћавања братства народа Босне и Херцеговине, као и свих народа Југославије, и осталих тековина народно-ослободилачке борбе, забрањују се све фашистичке и профашистичке организације и прогоне сва лица која се баве фашистичком и профашистичком дјелатношћу.

ИЗ ОДЛУКЕ ЗЕМАЉСКОГ АНТИФАШИСТИЧКОГ ВИЈЕЋА НАРОДНОГ ОСЛОБОЂЕЊА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

о успостављању Земаљске комисије за испитивање злочина окупатора и његових помагача

Члан 1

У циљу утврђивања одговорности, проналажења и привођења суду свих лица која су, у својству окупатора или његових помагача, одговорна за злочине учињене над народима Босне и Херцеговине као и у циљу утврђивања материјалне штете, учињене од стране окупатора и његових помагача народима Босне и Херцеговине, а у духу Одлуке број 10 Претсједништва Антифашистичког вијећа народног ослобођења Југославије од 30 новембра 1943 године, образложене при Претсједништву Земаљског антифашистичког вијећа народног ослобођења Босне и Херцеговине Земаљска комисија за испитивање злочина окупатора и његових помагача.

нули. Ни за тренутак нису изгубили вјеру у снагу своје војске, у своју коначну побједу. У логору се могло чути како је неко тихо пјевао: »Побједаће наша бити, знајте фашисти...«

Зна дрварски народ да ће све патње и жртве које је дао и које данас даје бити освећене. Тај дан није далеко. Не вјерује нико четничким изродима да су они заштитници српства, јер их види само као помагаче шваба у плачци и насиљу. Знаће се љуто осветити народ јуначке дрварске долине кога на путу

слободи ништа није могло поколебати и чији се најбољи синови налазе у најбољим Титовим бригадама и дивизијама.
В. Б.

Турска прекинула дипломатске односе са Њемачком

Према посљедњим вијестима, Турска је прекинула дипломатске и привредне односе са Њемачком. Претсједник владе Сараџоглу дао је изјаву, да Турска није у рату, али да то зависи о ставу који ће заузети Њемачка.

Ослобођен Горњи Вакуф

БОГАТ ПЛИЈЕН ЈЕДИНИЦА X ДИВИЗИЈЕ

Јединице VII и IX Бригаде између 27 и 28 јула ослободиле су Горњи Вакуф који су браниле снаге »Брзог здруга«, дијелови »Принц Еуген« дивизије, усташе и домаћа милиција. Послије 16 часовне борбе непријатељ је протјеран из града. Убијено је 24, рањено 60 и 6 заробљено непријатељских војника и официра. Заплијењена су 2 топа са 150 граната, 4 тешка бацача, 7 митраљеза, 33 пушке, 7 стројница и 4 тромблонке, 2 пиштоља, око 30 руч-

них бомби и око 50.000 пушчаних метака.

Поред тога у магацинима заплијењено је 420 пари одијела, 550 пари ципела, 6 радио-станица, 3 пољска телефона, 6 км. кабла, 300 л. бензина, 4 писаће машине и већа количина канцеларијског материјала.

Спаљена су 2 магацина артилериске и пушчане муниције и друге ратне спреме. Уништено је 7 камиона, 13 мотоцикла и неколико радио-станица.

ИЗБРАН ЈЕ ОКРУЖНИ НОО ЗА КЉУЧ-МРКОЊИЋ

23 јула 1944, одржана је окружна конференција претставника народно-ослободилачких одбора за срезове Кључ, Мркоњић и дијелове бањалучког среза. Око стотину учесника, Срба и Муслимана, изабрало је на овој конференцији Окружни НОО. Тако сада на Крајини постоји 8 окружних НОО-а.

Избор овог одбора претставља не само један корак напред у изградњи мреже НОО-а, него и један видан успјех народно-ослободилачког покрета на Крајини од политичког значења. Баш у извјесним дијеловима ових срезова, захваљујући близини швапског фронта у Ваљеву Луци — у који су стално склањали главе пред нашом војском — четнички изроди могли су да привремено изврше извјесни политички утицај на народ, користећи његову заосталост као наслијеђе старе Југославије у свом ширењу разноврсних лажи о народно-ослободилачком покрету. Међутим, догађаји посљедњих мјесеци, нарочито признање народно-ослободилачког покрета од стране Са-

везника, VII непријатељска офанзива у којој је народ, и у тим дијеловима, јаче него досада осјетио швапске и четничке злочине, видио слабост окупатора и снагу наше војске — све је то убрзало, већ давно отворен, процес везивања овог народа уз народно-ослободилачку борбу. Као и синови овога краја у редовима НОВ, тако и образовање овог Окружног НОО-а пружа једно свједочанство о том везивању.

Изван сваке је сумње да ће овај наш најмлађи Окружни НОО, користећи огромна искуства наших одбора, раширити и учврстити нашу народну власт и у заосталим дијеловима ових срезова, мобилишући народ на остварењу како задатака које је пред Окружни НОО поставила конференција (организована изградња поплаћених кућа, жетва, косидба, вршидба итд.), тако и свих осталих задатака које поставља Обласни НОО и ЗАВНОБИХ. И најзаосталији дио народа у овом крају у пуној ће мјери осјетити да је, на челу са својом истинском влашћу, у стању да рјешава о својој судбини.

Из садашњих биџака Црвене армије

ДУГ СА КАМАТАМА

У јуну 1941 Нијемци су пред Брестом добро запамтили велике своје губитке које им је нанио херојски отпор наших трупа. Сада и по други пут Нијемци ће упамтити Брест гдје су примили са великим каматама оно што смо им били дужни за прве дане инвазије.

(„Краснаја Звезда“)

ЛАВОВ СЕ ВЕЋ ОБНАВЉА

Дописник са фронта Златов под насловом »Пшемисл и Јарослав« јавља, између осталог: »Наши тенкови и моторизована пјешадија преваљали су у току једне ноћи на десетке километара и у рану зору нашли се под зидовима Пшемисла. Развили су се бојеви на улицама града. Стара тврђава Пшемисла била је преудешена за модерну одбрану. На главним прилазима постављен је велики број противтенковских

препрека и бункера. На главним улицама Нијемци су поставили велики број мањих топова. До доласка пјешадије која је, завршивши битку за град Јарослав, журно прилазила Пшемислу, наше јединице су заузеле пола града. Садејством пјешадије и тенкова град је коначно био ослобођен.

Лавов се већ чисти и уређује. Хиљаде Лавовљана са лопатама, метлама и сјекирама крстаре кроз град чистећи поједине улице. Сав град је у црвеним заставама. Ускоро ће нестати трагови њемачког газдовања и град — љепотан пуним ће прима дисати нови совјетски живот.

(„Краснаја Звезда“)

*Борбе партизана
заробљених народа Европе*

ПАРТИЗАНИ У АУСТРИЈИ

Штоколм, 25 јула (ТАСС). — По саопштењу шведског листа »Афтон Тиднинген« у планинама Доње Штајерске у Аустрији активно оперишу партизани. Партизански одреди врше нападе на њемачке установе, уништавају хитлеровце и документе. Лист пише да многи Нијемци који су боравили у Доњој Штајерској бјеже у друге области.

РЕЗУЛТАТИ БОРБЕНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ ФРАНЦУСКИХ ОРУЖАНИХ СНАГА УНУТАР ЗЕМЉЕ

Лондон, 27 јула (ТАСС). — Агенција »АФИ« саопштава да су, према далеко непотпуним подацима, француске снаге отпора, за вријеме ратних операција од 6 јуна о. г. до данас, убиле преко 16.500 Нијемаца, док је 1650 рањено и око 500 заробљено. Нарочито је велика дјелатност Француза била у Бретањи (провинцији у сусједству Нормандије). Ту је било убијено преко 3.000 Нијемаца. Скоро на свим жељезничким пругама које воде кроз Бретању био је обустављен саобраћај. У Нормандији су француске снаге отпора успјешно дјеловале у позадини Нијемаца. Неки одреди оперишу на 20 км. иза линије фронта. У Пиринејима француски патриоти контролишу низ срезова.

Женева, 27 јула (ТАСС). — Швајцарски лист »Трибун д'Женев« саопштава да су Нијемци недавно опет покушавали да освоје град Ојонакс у департману Ен, који су ослободиле француске снаге отпора. Хитлеровци су подвргли град бомбардовању, након чега су отпочели навалу на њега. Без обзира на надмоћ хитлеровских снага, Французи су им нанијели тешке губитке и одбацили их од града.

ПОЉСКО-СОВЈЕТСКИ СПОРАЗУМ

У »Правди« је објављен споразум између владе СССР-а и Пољског комитета националног ослобођења по односима између Врховне команде Црвене армије и пољске управе последије ступања совјетских трупа на територију Пољске.

Пољски народ одмах постаје господаром своје земље чим се она ослободи од хитлеровске нечисти. »Чим неки дио ослобођене територије Пољске престане да буде зоном непосредних ратних операција — каже се у члану 6 Споразума, — Пољски комитет националног ослобођења потпуно ће узети на себе руководство у свим пословима цивилне и правне власти«.

Тридесет њемачких дивизија у клопци

Трупе Црвене армије избиле су на обалу Балтичког мора у заливу Риге. Тиме је отсјечена отступница Линдермановим дивизијама којих има преко 30 у Летонији и Естонији. Савезничка авијација спрема се да им онемогући повлачење преко мора.